

Herran pääsiäinen, Kristuksen ylösnouseminen

Kristus nousi kuolleista!

Pääsiäisyön jumalanpalvelus alkaa puoliyöpalvelus. Sitä seuraa ristisaatto, joka pysähtyy tullessaan takaisin kirkkorakennuksen pääovelle. Ennen aamupalveluksen alkua monissa seurakunnissa luetaan Markuksen evankeliumia. Kyseessä on II:n ylösnousemusevankeliumi, katso ylösnousemusevankeliumit.

Päivän epistola

(Apostolien teot 1: 1-8)

”Edellisessä kirjassani, hyvä Teofilos, kerroin kaikesta siitä, mitä Jeesus teki ja mitä hän opetti, alusta alkaen aina siihen päivään saakka, jona hän Pyhän Hengen voimalla antoi valitsemilleen apostoleille käskynsä, ennen kuin hänet otettiin taivaaseen. Heille hän myös monin kiistattomin todistein osoitti kuolemansa jälkeen olevansa elossa. Hän näyttäytyi teille neljäkymmenen päivän aikana useasti ja puhui Jumalan valtakunnasta. Ollessaan heidän kanssaan aterialla Jeesus sanoi: ”Älkää lähtekö Jerusalemistä, vaan jääkää odottamaan sitä, minkä Isä on teille luvannut ja mistä olette minulta kuulleet. Johannes kastoi vedellä, mutta teidät kastetaan Pyhällä Hengellä. Siihen ei ole enää montakaan päivää.” Silloin ne jotka olivat koolla, kysyivät häneltä: ”Herra, onko nyt tullut se aika, jolloin sinä rakennat Israelin valtakunnan uudelleen?” Hän vastasi: ”Ei teidän kuulu tietää aikoja eikä hetkiä, jotka Isä oman valtansa nojalla on asettanut. Mutta te saatte voiman, kun Pyhä Henki tulee teihin, ja te olette minun todistajiani Jerusalemissa, koko Juudeassa ja Samariassa ja maan ääriin saakka.”

Pääsiäisenä aloitamme Apostolien tekojen kirjan lukemisen. Sen kirjoittaja apostoli ja evankelista Luukas ei ollut Jeesuksen opetuslapsi. Hän oli apostoli Paavalin työtoveri ja todennäköisesti tunsi muitakin apostoleja ja varhaisen kirkon toimijoita. Hän kirjoitti kaksiosaisen teoksen. Ensimmäinen on Luukkaan evankeliumi ja nyt aloitettu Apostolien tekojen kirja on suoraa jatkoa evankeliumille. Sekä evankeliumi ja Apostolien teot on osoitettu Teofilos -nimiselle miehelle. Meillä ei ole täyttä varmuutta, kuka tämä Teofilos oli.

Edellä oleva teksti liittyy Apostolien teot evankeliumiin ja toimii tämän jälkimmäisen kirjan johdantona. Apostolien teot on ensimmäinen ”kirkkohistorian” kirja, joka kertoo pelastussanomien nopeasta leviämisestä Rooman valtakuntaan. Kirja kertoo myös Jeesuksen ilmestyneen opetuslapsilleen neljäkymmenen päivän ajan useita kertoja ja opettaneen opetuslapsia Jumalan valtakunnasta. Luku neljäkymmentä esiintyy raamatullisissa teksteissä viitaten jonkun asian

toteutumiseen.

Jerusaleminkin kaupunki korostuu tässä yhteydessä. Jeesus kehottaa apostoleja odottamaan Jerusalemissa, sillä Pyhän Hengen vuodattaminen tapahtuu siellä. Luukas korostaa tässä sitä, että Jeesuksen aika ja Kirkon toiminta kuuluvat yhteen. Kirkko jatkaa Israelin toimintaa. Maininta siitä, että ”Johannes kastoi vedellä, mutta teidät kastetaan Pyhällä Hengellä” kertoo Johannes Kastajan ennustuksen toteutuvan.

Opetuslapset kysyvät Jeesukselta Israelin valtakunnan uudelleen rakentamisesta. Heillä todennäköisesti oli mielessään lopun aika, jota tuolloin voimakkaasti odotettiin. Tekstissä mainitaan Israelin valtakunnan uudelleen rakentaminen. Nähtävästi apostolit eivät vielä hahmottaneet oikein mitä ”valtakunta” tarkoittaa. Jeesus ei vastaa kysymykseen sillä tavoin, kuin opetuslapset odottavat. Hän torjuu ajatuksen vain juutalisiin perustuvasta valtakunnasta. Jeesus viittaa sen sijaan tulevaan toimintaan: Pyhän Hengen avulla opetuslapsista (ja Kirkosta) on tuleva Kristuksen todistajia niin Juudeassa ja Samariassa aina maan ääriin saakka, siis koko maailmassa. Tässä kerrotaan tämän kirjan suunnitelma evankeliumin levittämisestä maantieteellisin nimin.

Pääsiäisyön liturgiassa aloitetaan Johanneksen evankeliumin lukeminen. Sitä luetaan liturgioissa aina helluntaihin asti. Pääsiäisyönä kuulemme, usein eri kielillä, luettavan:

Päivän evankeliumi

(Joh. 1: 1 - 17)

”Alussa oli Sana. Sana oli Jumalan luona ja Sana oli Jumala. Jo alussa Sana oli Jumalan luona. Kaikki syntyi Sanan voimalla. Mikään, mikä on syntynyt, ei ole syntynyt ilman häntä. Hänessä oli elämä, ja elämä oli ihmisten valo. Valo loistaa pimeydessä, pimeys ei ole saanut sitä valtaansa. Tuli mies, Jumalan lähettämä, hänen nimensä oli Johannes. Hän tuli todistajaksi, todistamaan valosta, jotta kaikki uskoisivat siihen. Ei hän itse ollut tuo valo, mutta valon todistaja hän oli. Todellinen valo, joka valaisee jokaisen ihmisen, oli tulossa maailmaan. Maailmassa hän oli, ja hänen kauttaan maailma oli saanut syntynsä, mutta se ei tuntenut häntä. Hän tuli omaan maailmaansa, mutta hänen omansa eivät ottaneet häntä vastaan. Mutta kaikille, jotka ottivat hänet vastaan, hän antoi oikeuden tulla Jumalan lapsiksi, kaikille, jotka uskovat häneen. He eivät ole syntyneet verestä, eivät ruumiin halusta, eivät miehen tahdosta, vaan Jumalasta. Sana tuli lihaksi ja asui meidän keskellämme. Me saimme katsella hänen kirkkauttaan, kirkkautta, jonka Isä ainoalle Pojalle antaa. Hän oli täynnä armoa ja totuutta. Johannes todisti hänestä ja huusi, ”Hän on se, josta sanoin: Minun jälkeeni tuleva kulkee edelläni, sillä hän on ollut ennen minua.” Hänen täyteydestään me kaikki olemme saaneet, armoa armon lisäksi. Lain välitti Mooses, armon ja totuuden toi Jeesus Kristus.”

Mahdollisesti Johannes on tässä evankeliuminsa ”esipuheessa” käyttänyt varhaisempaa Kristuksesta opettavaa laulua tehden siihen paikoittain lisäyksiä ja muutoksia. Evankeliumi alkaa sanalla ”alussa”. Tämä tuo mieleen ensimmäisen Mooseksen kirjan alun ja maailman luomisen. Huomiota kannattaa kiinnittää myös sanaan Sana, joka tässä yhteydessä tarkoittaa Jumalan Poikaa, Jeesusta Kristusta. Luomiskertomuksessa Jumala sanoo jotain ja sitten tuo sanottu toteutuu. Kristillisessä ajattelussa luomisessa on osallisena Isä luojana, Poika Jumalan Sanana ja läsnä on Pyhä Henki, koko Pyhä Kolminaisuus.

”Alussa voi myös viitata siihen, että Sana, siis Kristus, on ollut olemassa jo ennen maailman luomista, iankaikkisuudessa. Tällöin voimme huomata eron tämän tekstin ja luomiskertomuksen välillä. Luomiskertomuksessa Jumala loi, mutta evankeliumin mukaan Sana oli jo alussa. Luomiskertomuksessa Jumala luo ”sanomalla”, siis Sanan kautta. Tässä Sana ei ole Jumalan työväline vaan osallistuu luomiseen.

Alussa voi viitata myös uuteen luomiseen Kristuksessa. Tällä tarkoitetaan koko Kristuksen toimintaa aina Hänen syntymisestään taivaaseen astumiseen saakka. Ihmiskunnalle annettiin mahdollisuus olla Jumalan kanssa.

”Sana oli Jumalan luona” osoittaa Sanan ja Jumalan suhdetta. Vielä enemmän sitä ilmaisee ”Sana oli Jumala”. Jumalan toiminnassa meidän maailmassamme Sana on mukana: ”Kaikki syntyi Sanan voimalla”.

”Sana oli Jumala” ei merkitse yhtä persoonaa. ”Sana oli Jumalan luona” osoittaa kahta eri persoonaa. Tässä meillä on Jumala Isä ja Sana, joka on Jumalan toinen persoonaa, Jeesus Kristus. Nämä kaksi muodostavat ”yhden olemisen”, mutta Heillä on kaksi persoonaa. Heillä on sama jumaluus ja He ovat tasavertaisia.

Kreikkalainen sana logos on tässä kohdin käännetty ”Sanaksi” ja se tarkoittaa Jeesusta Kristusta, Jumalan Poikaa. Sana logos on kuitenkin monimerkityksellinen. Tilanteesta riippuen se voidaan kääntää sanoilla puhe, merkitys, ajattelu, järki, viisaus, periaate, sääntö, suhde, oppi, laki, syy, rakenne, kaikkeuden olemus tai järjestys. Sana oppi tulee esille eri tieteenhaarojen nimityksissä (-logia).

”Hänessä oli elämä ja elämä oli ihmisten valo” viittaa pelastukseen. Todellinen elämä on elämää Jumalan yhteydessä, johon me liitymme kasteen ja voitellun sakramenteissa. Valon tema tulee usein

esille Raamatussa. Palestiinan yö on hyvin pimeä, valo muuttaa pimeyden ja kristillisessä ajattelussa johtaa totuuteen, Jumalan yhteyteen. Tällöin pimeyttä ajatellaan epäuskona. ”Ihmisten valo” kannattaa huomata erikseen. Tässä ei mainita juutalaisia, vaan tarkoitetaan kaikkia ihmisiä.

”Valo loistaa pimeydessä, pimeys ei ole saanut sitä valtaansa”, tässä pimeys viittaa kuolemaan ja demoneihin. Edes kuolema ei saa Kristusta valtaansa. Silloin, kun me ajattelemme Hänen olleen kuolleen, Hän toimi laskeutuen tuonelaan saarnaamaan vankeudessa oleville hengille (1. Piet. 3: 18 – 19).

Jumalan lähettämä Johannes on todistaja valosta, Kristuksesta, joka oli tulossa maailmaan. ”Todellinen valo” viittaa siihen, että nyt puhutaan, ei tavallisesta valosta, vaan Jumalan pelastavasta valosta, joka johtaa ihmisiä kohti Jumalan valtakuntaa.

Evankelista Johannes kirjoittaa, että Johannes on ”Jumalan lähettämä”. Se merkitsee, että mitä hän puhuu, tulee Jumalalta. Johannes tuli ”todistamaan valosta, jotta kaikki uskoisivat siihen”. Hän valmisteli tietä Jeesukselle. Mutta Jumala kunnioittaa ihmisen vapaata tahtoa. Kaikki eivät uskoneet, ei Johanneksen opetukseen, eikä Jeesuksen opetukseen.

”Se ei tuntenut häntä, hänen omansa eivät ottaneet häntä vastaan” voi viitata Vanhan testamentin deuterokanonisiin (apokryfisiin) teksteihin, joissa puhutaan Viisaudesta (Enokin kirja 42:2 ja Jeesus Siirakin kirja 1: 9-10). ”Hänen omillaan” tarkoitetaan ensisijaisesti juutalaisia, jotka eivät hyväksyneet Jeesuksen opetusta. Mutta se tarkoittaa myös kaikkia ihmisiä, jotka ovat saaneet syntynsä Jumalan luomisen seurauksena ja jotka eivät ota vastaan ylösnousemisen sanomaa. Jumala ei pakota ketään ottamaan itseään vastaan vaan kunnioittaa ihmisen vapaata tahtoa.

”Mutta kaikille, jotka ottivat hänet vastaan” tarkoittaa niitä ihmisiä, jotka uskoivat Häneen. ”Hän antoi oikeuden tulla Jumalan lapsiksi” osoittaa, että tuleminen Jumalan lapsiksi ei ole vain hetkittäistä uskoa tai kasteen vastaanottamista, vaan elämistä uskon mukaan.

”He eivät ole syntyneet verestä, eivät ruumiin halusta, eivät miehen tahdosta” viittaa biologiseen syntymään. ”He... syntyivät Jumalasta” viittaa Pyhän Hengen toimintaan. Uusi syntyminen on Pyhän Hengen vastaanottamista.

”Sana tuli lihaksi” tarkoittaa Kristuksen ihmiseksi tulemistä. Näin jumaluus ja ihmisyyys yhdistyvät Hänessä. Muutos on suuri. Sitä kuvaa se, että Sana tulee sellaiseksi, mitä Hän ei aikaisemmin ollut.

Hänestä tulee täydellinen ihminen, jotta Hän pelastaisi ihmisen. Samanaikaisesti Hän säilyy täydellisenä Jumalana.

Ihmiseksi tulleesta Jumalan Pojasta Johannes Edelläkävijä todistaa. Johannes ”huusi” eli todisti julkisesti niin, että kaikki kuulisivat. ”Hän on ollut ennen minua” viittaa aikaan ennen luomista.

Jakeissa 16 ja 17 asetetaan vastakkain juutalainen laki ja Jeesuksen tuoma armo. ”Olemme saaneet armoa armon lisäksi” viittaa Mooseksen saamaan lakiin ensimmäisenä armona. Tämän ensimmäisen armon lisäksi tulee nyt uusi armo. Laki osoitti synnin, kertoi sen, mikä oli väärin. Uusi armo tulee vanhan armon päälle täydentäen sen.

Mooses välitti lain, hän toimi, kuten palvelija toimii. Armon ja totuuden toi Jeesus Kristus. Hän ei ole tässä välittäjä tai palvelija, vaan itsenäinen toimija.

Johanneksen evankeliumi poikkeaa muista evankeliumeista asioiden järjestyksessä. Muut evankeliumit esittävät ilosanomaa Jeesuksen maallisen elämän järjestyksen mukaan alkaen Hänen syntymästään ja päättyen Hänen kuolemaansa ja ylösnousemukseensa. Johannes ei kerro asioita tällaisessa järjestyksessä, vaan alusta alkaen opettaa Jeesuksen olevan Jumalan Poika, siis Jumala.

Ehtoopalveluksen evankeliumi

(Joh. 20: 19 – 25)

”Samana päivänä, viikon ensimmäisenä, opetuslapset olivat illalla koolla lukittujen ovien takana, sillä he pelkäsivät juutalaisia. Yhtäkkiä Jeesus seiso i heidän keskellä n ja sanoi: ”Rauha teille!” Tämän sanottua n hän näytt i heille kätensä ja kylkensä. Ilo valtasi opetuslapset, kun he näkivät Herran. Jeesus sanoi uudelleen: ”Rauha teille! Niin kuin Isä on lähettänyt minut, niin lähetän minä teidät.” Sanottua n tämän hän puhalsi heitä kohti ja sanoi: ”Ottakaa Pyhä Henki. Jolle te annatte synnit anteeksi, hänelle ne ovat anteeksi annetut. Jolta te kiellätte anteeksiannon, hän ei saa syntejään anteeksi.” Yksi kahdestatoista opetuslapsesta, Tuomas, josta käytettiin myös nimeä Didymos, ei ollut muiden joukossa , kun Jeesus tuli. Toiset opetuslapset kertoivat hänelle: ”Me näimme Herran.” Mutta Tuomas sanoi: En usko. Jos en itse näe naulanjälkiä hänen käsissään ja pistä sormeani niihin ja jos en pistä kättäni hänen kylkeensä, minä en usko.”

Yllä oleva evankeliumiteksti noudattaa samaa kertomusta, mikä on Luukkaan evankeliumissa (24: 36 – 48). Kertomuksen johdantoon Johannes on lisännyt maininnan, että opetuslapset olivat lukittejen

ovien takana, sillä he pelkäsivät juutalaisia. Tällä sanalla tarkoitetaan nyt juutalaisten uskonnollisia johtajia. He olivat kertoneet, että myös Jeesukseen uskovat erotettaisiin synagogasta. Nämä pelkäsivät uskoviin kohdistua vainotoimenpiteitä.

Rauhan toivottaminen löytyy myös Luukkaan evankeliumista. Kyseessä on perinteinen juutalainen tervehdysmuoto. Rauha tässä yhteydessä ei tarkoita niitä asioita, joita me tavallisesti ajattelemme. Rauha ymmärretään Kristuksen pelastusteen valossa: rauha merkitsee pelastumista, ihmisen olemista Jumalan yhteydessä.

Jeesus näytti opetuslapsilleen kätensä ja kylkensä. Näin kertovat sekä Johannes että Luukas. Tämä vastaa kysymykseen, minne juutalaiset olivat panneet Jeesuksen ruumiin. Opetuslapset voivat nähdä ristiinnaulitsemisen jäljet. Ristiinnaulittu Jeesus on otettu taivaalliseen kirkkauteen. Tällöin opetuslapset valtasi ilo. Mahdollinen epäusko muuttui uskoksi. He eivät olleet ymmärtäneet, mitä tyhjä hauta tai enkelien ilmoitus naisille merkitsi. Ylösnousseen kohtaaminen muutti heidät.

Jeesus sanoi uudelleen ”Rauha teille”. Sitten hän antaa opetuslapsille tehtävän. Heistä oli tuleva apostoleja eli lähettiläitä. Jeesus lähetti heidät samalla tavoin, kuin Isä oli lähettänyt Jeesuksen. Heistä tuli Jeesuksen edustajia maailmaan. Apostolit jatkavat Jeesuksen tehtävän suorittamista maailmassa.

Seuraavaksi meillä on ero siihen traditioon, mitä apostoli Luukas välitti. Kyse on Pyhän Hengen saamisesta. Johannes liittää sen tähän kohtaan, Luukas kertoo Apostolien tekojen kirjan toisessa luvussa Pyhän Hengen vuodattamisen tapahtuneen helluntaipäivänä. ”Hän puhalsi heitä kohti” muistuttaa tapahtumana ”elämän hengen” puhaltamista ihmiseen (vrt. 1. Moos. 2: 7).

Toinen asia, mitä Johannes ja Luukas käsittelevät tässä yhteydessä hieman eri tavoin, on syntien anteeksiantaminen. Luukkaan mukaan ”kaikille kansoille, Jerusalemissa alkaen, on hänen nimessään saarnattava parannusta ja syntien anteeksiantamista” (24: 47). Johannes liittää Pyhän Hengen vastaanottamisen syntien anteeksiantamiseen: ”Ottakaa Pyhä Henki. Jolle te annatte synnit anteeksi, hänelle ne ovat anteeksi annetus. Jolta te kiellätte anteeksiannon, hän ei saa syntejään anteeksi.”

Kristus antoi heille Pyhän Hengen. Tässä on kysymys tehtävään vihkimisestä. Tämä vihkimys jatkuu aina tähän päivään asti piispojen vuodattaessa tulevaan papistoon Pyhän Hengen. Näin vihkimysten jatkumo toimii jakaen Pyhän Hengen eteenpäin.

Johanneksen evankeliumi mainitsee, että paikalla olivat opetuslapset. Erikseen ei mainita, että

paikalla olivat ”yksitoista opetuslasta”. Ketkä saivat Pyhän Hengen armolahjan ja keille tuli oikeus syntien anteeksiantamiseen? Kirkko on ymmärtänyt, että Pyhä Henki vuodatettiin kaikkien läsnä olleiden päälle. Oikeus tai velvollisuus syntien anteeksiantamiseen liittyy Kirkon työntekijöihin tarkemmin sanottuna piispoihin ja pappeihin, jotka ovat ”Jeesuksen todistajia”.

Sana synti tarvitsee selityksen. Mikä on syntiä? Jos me tekisimme luettelon, mikä kaikki on syntiä, niin se luettelo on loputon. Syntiä on vaikea määritellä. Jonkinlaisena yleismääritelmänä voidaan sanoa, että synti on mikä tahansa asia, mikä erottaa meidät Jumalasta tai lähimmäisistämme. Syntien anteeksi antaminen merkitsee eron mitätöitymistä, silloin ihminen on uudelleen Jumalansa kanssa.

Tuomas puuttui paikalta, kun Jeesus ilmestyi opetuslapsille. Toisten opetuslasten kertoessa nähneensä Jeesuksen, Tuomas ilmoitti, että hän ei usko, ellei hän saa koskettaa Jeesusta.